

კონკურენტუნარიანობა- ქვეყნის ეკონომიკური უსაფრთხოების საფუძველი

ზვიად ბეშენაძე, ანსუ-ს ასოცირებულიპროფესორი;
შოთა ლომინაშვილი, ანსუ-ის ასოცირებულიპროფესორი;
მირანდა კავადე, ქუ-ის დოქტორანტი.

რეზიუმე

სტატიაში განხილულია ქვეყნის კონკურენტუნარიანობისა და ეკონომიკური უსაფრთხოების საკითხები. დასაბუთებულია, რომ ეს ორი ეკონომიკური კატეგორია ერთმანეთთან მჭიდროდ არიან დაკავშირებული, რამდენადაც ორივე ახასიათებს როგორც მთლიანად ეროვნულ მეურნეობას, ასევე მის შემადგენელ ელემენტებს.

კონკურენტუნარიანობა არსებობს ოთხ დონეზე: მიკროდონეზე; მეზოდონეზე; მაკროდონეზე ჰიპერმაკროდონეზე. ქვეყნის ეკონომიკურ უსაფრთხოებასთან ყველაზე ახლოს დგას კონკურენტუნარიანობა მაკროდონეზე. მათ შორის ურთიერთკავშირი გამოიხატება შემდეგში: უსაფრთხოება წარმოადგენს აუცილებელ პირობას კონკურენტუნარიანობის უზრუნველყოფისა და ამაღლებისათვის; კონკურენტუნარიანობა გამოდის როგორც რესურსი, ობიექტი და პოლიტიკა უსაფრთხოების უზრუნველყოფისათვის; კონკურენტუნარიანობის შემცირება ქმნის საშიშროებას უსაფრთხოებისთვის.

კონკურენტუნარიანობა მაკრო დონეზე (და, მაშასადამე ეკონომიკური უსაფრთხოება) ვერ იქნება მიღწეული თუ ის უზრუნველყოფილი არ იქნა მის დაბალ ერარქიულ საფეხურებზე. მიგვაჩნია, რომ კონკურენტუნარიანობის ყველა დონის საფუძველსა და მის სხვა საფეხურებთან დამაკავშირებელ ძირითად რგოლს წარმოადგენს მეზოდონე. კონკურენტუნარიანობა მეზო დონეზე ქმნის საფუძველს კონკურენტუნარიანობისთვის მაკრო დონეზე და აგრეთვე წარმოადგენს ქვეყნის ეკონომიკური უსაფრთხოების წინაპირობას.ამდენად, სახელმწიფომ ძირითად “სამიზნედ” სანარმოს დონე უნდა აიღოს.

საკვანძო სიტყვები: კონკურენტუნარიანობა, ეკონომიკური უსაფრთხოება, ეფექტიანობა, სოციალურ-ეკონომიკური განვითარება.

Competitiveness is The Basis of Economic Security in The Country

Zviad Beshkenadze, Associated Prof. of ATSU;
Shota Lominashvili, Associated Prof. of ATSU;
Miranda Kavadze, Doctoral student of KU;

Summary

The article discusses question of competitiveness and economic security in the country. There is substantiated that these two economic categories are closely connected

to each other, as both of them are defined in the whole national economy as well as in its component elements.

Competitiveness has four levels: micro-level, meso-level, macro-level, hyper-macro-level; Competitiveness at macro-level closely stands with the economic security of the country; Interrelation between them is expressed with the following: security is the *sine qua non* condition for securing and increasing competitiveness; Competitiveness is the resource, object and policy for guarantying of the security; reducing of competitiveness endangers to security;

Competitiveness at macro-level (therefore economic security) cannot be achieved if it's not provided on its hierarchical steps. We admit that the basis of all levels of the competitiveness and main connector to other steps is meso-level. Competitiveness at meso-level makes basis for competitiveness at macro-level and at the same time it's the precondition of economic security. Therefore, the main target for the state shall be the level of the enterprise.

ძირითადი ტექსტი

საქართველოს ეკონომიკის კონკურენტუნარიანობის უზრუნველყოფა ეს რთული პრობლემაა, ხოლო მისი მიღწევა ქვეყნის მთავარი ეკონომიკური ამოცანა, მისი სოციალურ-ეკონომიკური განვითარების, ეკონომიკური უსაფრთხოების მიღწევის საწინდარი.

გლობალიზაციისპირობებში, როდესაც ეკონომიკური საზღვრები იშლება, როდესაც საქონლის, მომსახურების, ნედლეულის, რეალური და ფინანსური კაპიტალის და ა. შ. მოძრაობის გზაზე ყველაბარიერი უქმდება და საშინაო და საგარეო ბაზრები ფაქტობრივად “სინონიმებია”, როდესაც მსოფლიო ერთიან სავაჭრო “ხეივანად”, მსხვილ ბაზრად გადაქცეული, და ეკონომიკის სუბიექტები ერთმანეთთან მეტოქეობენ ყველა – მიკრო, მეზო, მაკრო, ჰიპერმაკრო – დონეზე, როდესაც კონკურენტულ ბრძოლაში ჩართულია პროდუქცია, კომპანიები, სახელმწიფოები და თვითრეგულირებადი გაერთიანებები, კონკურენტუნარიანობის უზრუნველყოფა მის ნებისმიერ იერარქიულ საფეხურზე ქვეყნის ეკონომიკური უსაფრთხოების მიღწევის საფუძველია.

ეკონომიკური უსაფრთხოება და კონკურენტუნარიანობა ერთმანეთთან მჭიდროდ არიან დაკავშირებული. ეკონომიკური უსაფრთხოება და კონკურენტუნარიანობა — ახასიათებს ეროვნულ მეურნეობას და მის შემადგენელ ელემენტებს. ეს კარგად ჩანს თვითცნებების განმარტებიდანაც.

ეროვნული კონკურენტუნარიანობა არის ეკონომიკის ისეთი მდგომარეობა, როდესაც: ქვეყნის სა-

წარმოები, წამყვანი დარგები და მათი კომპლექსები ფლობენ მიმდინარე და მომავალ (პერსპექტიულ) შეფარდებით უპირატესობას ქვეყნის შიგნით და მის ფარგლებს გარეთ; მიღწეულია გრძელვადიანი პოლიტიკური და მაკროეკონომიკური სტაბილურობა, ეკონომიკური ზრდის, ერთ სულ მოსახლეზე შემოსავლის, საზოგადოების კეთილდღეობისა და ცხოვრების ხარისხის მდგრადი, შეფარდებითი მაღალი დონე; ქვეყნის სახელმწიფო, საზოგადოებრივი, საგანმანათლებლო და სხვ. ინსტიტუტები მოქნილი და მაღალეფექტურია; მთლიანად ეკონომიკურ სისტემას აქვს შესაძლო ცვლილებებისადმი სწრაფი ადაპტაციის უნარი და მიდრეკილია ინოვაციებისა და განახლებისაკენ.

ეკონომიკური უსაფრთხოება ქვეყნის ეკონომიკის განვითარების ისეთი დონის მიღწევას, ეკონომიკის ისეთი მდგომარეობას, რომლის დროსაც: დინამიურად ვითარდება ბიზნესი (მენარმეობა); ქვეყნის-ბიუჯეტი ლეზულობს იმ რაოდენობის შემოსავლებს, რაც საკმარისია მისი ინსტიტუციების სრულფასოვანი ფუნქციონერებისათვის და აუცილებელი ვალდებულებების დასაფარავად; ყველა სახის ბაზარი (სამომხმარებლო, შრომის და მთლიანადრესურსების, ფინანსური და ა.შ.) გაჯერებულია მაღალი ხარისხის პროდუქციით, რომელზეც ფასები სტაბილურია; მოსახლეობის აბსოლუტური უმრავლესობა უზრუნველყოფილია იმ მოცულობის შემოსავლებით, რომელიც განაპირობებს მათი ცხოვრების მაღალ, საერთაშორისო სტანდარტების შესაბამის დონეს; მისი ეკონომიკა ინარჩუნებს მდგრადობას არასასურველი ეგზოგენური და ენდოგენური ფაქტორების ზემოქმედების შემთხვევაშიც.

კონკურენტუნარიანობას ზოგჯერ აიგივებენ ეფექტიანობასთან. კონკურენტუნარიანობა — უფრო ფართო კატეგორიაა ვიდრე ეფექტიანობა. ის აერთიანებს ეფექტიანობასაც როგორცერთ-ერთმდგენელ-კატეგორიას, თუმცა აღწერს სამეურნეო სუბიექტების, ცალკეულიფირმებისა დაკორპორაციების, მათი დარგობრივი გაერთიანებების და ცალკეული ქვეყნების ეროვნულ მეურნეობათა უფრო რთულ ურთიერთკავშირებს.

შეიძლება გამოიყოს კონკურენტუნარიანობასა და ეფექტიანობას შორის ორი პრინციპული განსხვავება. ჯერ ერთი, არსებობს ფორმალურ-აზრობრივიგანსხვავება, რომელიც გამომდინარეობს ორივე ტერმინის ეტიმოლოგიური განსხვავებიდან.

ეფექტიანობა — ეს დანახარჯების კავშირია შედეგებთან, რომელიც აჩვენებს რამდენად შედეგიანად უნდა იქნეს გამოყენებული ან გამოიყენება კონკურენტულ ბრძოლაში ჩართული სუბიექტების მიერ მის ხელთარსებული რესურსები.

კონკურენტუნარიანობა — ეს პოტენციალია, კონკურენტული მეტოქეობის შესაძლებლობაა, რომელიც შეიძლება არ იქნეს რეალიზებული. ის განისაზღვრება მაჩვენებლების ნაკრებით, რომელიც ახასიათებს კონკურენტული ბრძოლის მონაწილე

სუბიექტებისგან კარგულემაში არსებულ რესურსულ პოტენციალს. ეს არ არის შედეგი, არამედ წარმატებული მეტოქეობის განვითარების შესაძლებლობაა.

კონკურენტუნარიანობის ცნება ფაქტობრივად აერთიანებს ეფექტიანობის ცნებას და ივსება იმით, რომ საჭიროებს ეკონომიკური უსაფრთხოების უზრუნველყოფას. ასე მაგალითად, თუ მაღალეფექტური წარმოება, ვაჭრობა, საფინანსო ან სადაზღვევო საქმე არ არის უზრუნველყოფილი კონკურენტებიდან აუცილებელი დაცვის დონით, ის ვერჩაითვლება კონკურენტუნარიანად. თუ უზრუნველყოფილი არ არის ასეთი უსაფრთხოების სისტემა, კონკურენტული უპირატესობა ვერ იქნება რეალიზებული. უსაფრთხოების უზრუნველყოფა, როგორც წესი, გამოირიცხავს კონკურენტული უპირატესობის დაკარგვას ან მის გადასვლას ერთი სუბიექტიდან მეორეზე. ამიტომ შეიძლება ითქვას, რომ კონკურენტუნარიანობა= ეფექტიანობა+უსაფრთხოება [1:209].

ეკონომიკის კონკურენტუნარიანობის მიღწევა გლობალურ კონკურენტულ გარემოში — ეროვნული ინტერესების რეალიზებისთვის ერთ-ერთი მთავარი პირობაა. არავითარ რეალურ ეროვნულ კონკურენტუნარიანობაზე არ შეიძლება საუბარი ეკონომიკური უსაფრთხოების გარეშე, წარმატებული კონკურენტული განვითარება უნდა ეფუძნებოდეს ეკონომიკური უსაფრთხოების ინტერესებს. კონკურენტუნარიანობა პრაქტიკულად აერთიანებს ეკონომიკური უსაფრთხოების ცნებას, რომლის უზრუნველყოფის გარეშე ვერც ცალკეული ფირმა, ვერც ქვეყანა ვერ შეძლებს ხანგრძლივი პერიოდის განმავლობაში შეინარჩუნოს საბაზრო პოზიცია. ეკონომიკური უსაფრთხოება და ქვეყნის კონკურენტუნარიანობა (კონკურენტუნარიანობა მაკრო დონეზე) — ურთიერთდამოკიდებული ცნებებია. ეს ურთიერთკავშირი ვლინდება სხვადასხვა არხით და მიმართულებით. კონკურენტუნარიანობა იმავდროულად წარმოადგენს როგორც მიზანს, აგრეთვე ეროვნული სამეურნეო კომპლექსისა და მისი ელემენტების განვითარების ხარისხის მეგაინდიკატორს, ხოლო ეკონომიკური უსაფრთხოება წარმოადგენს მისი არსებობისა და განვითარების მნიშვნელოვან პირობას.

რაც მეტად არის განვითარებული ეროვნული კონკურენტუნარიანობის განმსაზღვრელი ფაქტორები მით უფრო მდგრადი და სიცოცხლისუნარიანია ქვეყნის ეკონომიკა საშინაო და საგარეო საფრთხეების მიმართ. მრავალრიცხოვანი მაჩვენებლები, რომლებიც ახასიათებენ კონკურენტუნარიანობას მაკროდონეზე, იმავდროულად წარმოადგენენ ეკონომიკური უსაფრთხოების ინდიკატორებს.

ეროვნულ კონკურენტუნარიანობას და ქვეყნის ეკონომიკურ უსაფრთხოებას შორის ურთიერთკავშირი აგრეთვე გამოიხატება შემდეგში: უსაფრთხოება წარმოადგენს აუცილებელ პირობას კონკურენტუნარიანობის უზრუნველყოფისა და ამაღლებისათვის; კონკურენტუნარიანობა გამოდის როგორც რესურსი, ობიექტი და პოლიტიკა უსაფრთხოების უზრუნველყოფისათვის; კონკურენტუნარიანობის შემცირება

ქმნის საშიშროებას უსაფრთხოებისთვის.

სხვადასხვა ეკონომიკურ ლიტერატურაში, არც თუ იშვიათად, კონკურენტუნარიანობას განიხილავენ ოთხ დონეზე: 1) მიკროდონეზე — სასაქონლო (კონკურენტული სახის პროდუქციის და მომსახურების) დონეზე; 2) მეზოდონეზე — ცალკეული ფირმის, მათი კორპორაციული გაერთიანებების, დარგებისა და დარგობრივი კომპლექსების (კლასტერების) დონეზე; 3) მაკროდონეზე — ეროვნული მეურნეობების, ცალკეული სახელმწიფოების (ასევე ეროვნულ, რეგიონული სამეურნეო კომპლექსების) დონეზე; 4) ჰიპერმაკროდონეზე — ინტეგრაციული გაერთიანებების დონეზე, ანუ ესაა მასში შემავალი ქვეყნების ერთობლივი კონკურენტული უპირატესობა მაკროდონეზე.

კონკურენტუნარიანობა მიკრო, მეზო დონეზე ქმნის საფუძველს კონკურენტუნარიანობისთვის მაკრო დონეზე და აგრეთვე წარმოადგენს ქვეყნის ეკონომიკური უსაფრთხოების წინაპირობას. ხოლო ფაქტორები, რომლებიც განსაზღვრავენ კონკურენტუნარიანობას სხვადასხვა დონეზე, წარმოადგენენ აგრეთვე ქვეყნის ეკონომიკური უსაფრთხოების ფაქტორებსაც. ეკონომიკურ უსაფრთხოებასთან ყველაზე ახლოს მაინც კონკურენტუნარიანობა მაკრო დონეზეა (ქვეყნის კონკურენტუნარიანობაა), რამდენადაც მასში მოიაზრება ქვეყნის უნარი მიაღწიოს ეკონომიკური ზრდის მაღალ ტემპებს საშუალო და გრძელვადიან პერიოდში. თანამედროვე პირობებში ქვეყნის კონკურენტუნარიანობა წარმოადგენს სამეურნეო სისტემის მდგომარეობისა და მისი განვითარების პერსპექტივის შესახებ მაჩვენებელს, განსაზღვრავს მის მონაწილეობას შრომის საერთაშორისო დანაწილებაში, გამოდის ეკონომიკური უსაფრთხოების გარანტიად და მთლიანობაში წარმოადგენს ქვეყნის შესაძლებლობას თავისუფალი კონკურენტურობის პირობებში აწარმოოს საქონელი და მომსახურება, რომელიც აკმაყოფილებს მსოფლიო ბაზრის მოთხოვნებს, რომლის რეალიზაციაც ზრდის ქვეყნის კეთილდღეობას.

უნდა აღინიშნოს, რომ კონკურენტუნარიანობა მაკრო დონეზე (და, მაშასადამე ეკონომიკური უსაფრთხოება) ვერ იქნება მიღწეული თუ ის უზრუნველყოფილი არ იქნა მის დაბალ ერარქიულ საფეხურებზე. მიგვაჩნია, რომ კონკურენტუნარიანობის ყველა დონის საფუძველსა და მის სხვა საფეხურებთან დამაკავშირებელ ძირითად რგოლს წარმოადგენს მეზოდონე. რამდენადაც სწორედ საწარმოები წარმოადგენენ როგორც საშინაო, აგრეთვე საგარეო გარემოზე ზემოქმედების მთავარ ფაქტორს. სწორედ მასზე, თუ საწარმოები რამდენად ეფექტურად იყენებენ მისთვის ხელმისაწვდომ ფაქტორებს, არის დამოკიდებული როგორც მთლიანად საწარმოების კონკურენტუნარიანობა, აგრეთვე მაკროგარემოს კონკურენტუნარიანობა. ფირმებისა და მათ მიერ წარმოებული პროდუქციის მაღალი კონკურენტუნარიანობა — ეს იმავდროულად ეკონომიკური უსაფრთხოების ერთ-ერთი მთავარი ფაქტორია. მეზო-

დონეზე კონკურენტუნარიანობის შედეგი, მისი ერთ-ერთი მაჩვენებელი საქონლის, მიკროკონკურენტუნარიანობაა, ხოლო მაკროეკონომიკური კონკურენტუნარიანობისთვის ის წარმოადგენს საფუძველს და მის ერთ-ერთ ინდიკატორს. არ არსებობს კონკურენტუნარიანობა მაკროდონეზე თუ ის არაა მიღწეული მის დაბალ ერარქიულ საფეხურებზე. თუმცა, თავის მხრივ, კონკურენტუნარიანობა ვერ მიიღწევა მეზოდონეზე თუ სახელმწიფოს დონეზე არ არის შექმნილი მისი უზრუნველყოფისთვის გარკვეული წინაპირობები (ზოგადად სტაბილური სოციალურ-ეკონომიკური გარემო), რომლებიც თავის მხრივ მაკროეკონომიკური კონკურენტუნარიანობის მდგენელებს, ელემენტებს წარმოადგენენ. ეროვნული კონკურენტუნარიანობა და კომპანიის კონკურენტუნარიანობა ვითარდება ურთიერთკავშირით, თუმცა გარკვეულწილად ერთმანეთისგან დამოუკიდებლად და შეიძლება ერთმანეთს არ ემთხვეოდეს კიდეც.

ამგვარად, გვაქვას ერთგვარი ჩაკეტილი წრე, რომელშიც მთავარი რგოლი მაინც საწარმოს კონკურენტუნარიანობაა. მისი როლი განვითარებად ეკონომიკაში, სადაც კონკურენტუნარიანობა მის ყველა იერარქიულ საფეხურზე სუსტია, განსაკუთრებულია. სწორედ მან უნდა შექმნას საფუძველი სხვა დონეებისთვის. ამდენად, სახელმწიფომ ძირითად “სამიზნედ” საწარმოს დონე უნდა აიღოს. თუ უზრუნველყოფილი იქნება კონკურენტუნარიანობის ზრდა ამ საფეხურზე მან შეიძლება გარკვეული კუმულაციური ეფექტიც კი მოგვცეს კონკურენტუნარიანობის დანარჩენ დონეებზე ზრდის მიმართულებით. ანუ თუ უზრუნველყოფილი იქნება კონკურენტუნარიანობის ზრდა წარმოების დონეზე ეს განაპირობებს კონკურენტუნარიანობის სინქრონული ზრდას ყველა საფეხურზე შიდა დონეებს შორის კუმულაციური ეფექტით. ამგვარად, თუ იქნება მიღწეული კონკურენტუნარიანობა მეზო დონეზე ის შექმნის საფუძველს კონკურენტუნარიანობისთვის მაკრო დონეზე და, მაშასადამე, ქვეყნის ეკონომიკური უსაფრთხოების უზრუნველყოფისთვის.

გამოყენებული ლიტერატურა:

1. რ. ოთინაშვილი, ეკონომიკური უსაფრთხოება, ანალიზისკრიმინალურიასპექტები, თბ.: 2005. - 440 გვ.
2. Богомолов, В. А. и др., Экономическая безопасность, М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2009. - 295 с.
3. Сенчагов, В. К. и др., Экономическая безопасность России, М.: Дело, 2005. - 896 с.